

POSUDEK VEDOUCÍHO PÍSEMNÉ KVALIFIKAČNÍ PRÁCE

Název práce: Ženy před a za kamerou v Klentnici
Autor/ka práce: BcA. Tereza Bernátková
Studijní program: Filmové, televizní a fotografické umění a nová media.
Dokumentární tvorba
Typ studijního programu: Magisterský

Vymezení cíle a jeho naplnění:

Autorka esejistickou formou zkoumá, jak porozumět nalezenému materiálu z ústavu pro ženy se zdravotním postižením v Klentnici, který zpracovává zároveň ve svém absolventském filmu. Analyzuje 10 hodin 8mm materiálů z let 1961 – 1974. Ptá se, co dané filmy reprezentují v tehdejších sociálním a politickém kontextu této veřejné instituce, jak tehdy vnímala natáčení filmů katolická církev, jak samotné řádové sestry a chovanky ústavu i jak jim můžeme rozumět dnes.

Na výzkumné otázky odpovídá často překvapivým, objevným způsobem, zaměřuje se na kritické a kontextuální čtení filmového materiálu a popisuje způsoby konstruování reality specifické „jednoty“. Upozorňuje na časté natáčení společné práce, které interpretuje jako legitimizační praktiku, umožňující řádovým sestrám upevňovat své místo ve vztahu ke komunistickému režimu.

Cíl práce vnímám jako naplněný (podrobněji viz shrnutí hodnotitele).

Aktuálnost tématu (a relevance zvolené metodologie v případě diplomové práce):

Autorka pracuje se současnými teoriemi amatérského a rodinného filmu, inovativní perspektivou na filmové archivy i aktuálními texty z oblasti disability studies.

Využití esejistického přístupu a kvalitativního výzkumu opřeného o pečlivou analýzu primárních pramenů i rozsáhlého studia adekvátní literatury považuji pro tento typ práce za relevantní.

Odborný přínos, původnost práce a její případné využití v praxi:

V kontextu prací na KDT vnímám práci jako originální a nadstandardní pro její důslednost a přesah do dalších oblastí (zejména disability studies). Je zcela využitelná (a mimořádně užitečná) pro autorčin absolventský film, ale i pro zájemce o inovativní přístupy k práci s archivními materiály.

Logická stavba a členění práce:

Práce je logicky a smysluplně členěná. Struktura umožňuje autorce postihnout přehledným a funkčním způsobem různé kontexty toho, co nalezené archivy reprezentují.

Formální úprava a náležitosti práce včetně jejího rozsahu:

Formální náležitosti práce jsou naplněny.

Práce s informačními zdroji:

Práce s informačními zdroji je poučená a odpovídající požadavkům DP.

Jazyková, stylistická a terminologická úroveň:

Dobrá, v práci zůstaly občas překlepy a drobné stylistické chyby.

Stanovisko posuzovatele k výsledku kontroly Theses:

Kontola Theses odkazuje na běžné a přiznané citování použité literatury.

Celkové/vlastní shrnutí hodnotitele:

Autorka esejistickou formou zkoumá, jak porozumět nalezenému filmovému materiálu z ústavu pro ženy se zdravotním postižením v Klentnici, který zpracovává zároveň ve svém absolventském filmu. Analyzuje 10 hodin 8mm materiálů z let 1961 – 1974. Ptá se, co dané filmy reprezentují v tehdejším sociálním a politickém kontextu této veřejné a zároveň světu uzavřené instituce, jak tehdy vnímala natáčení filmů katolická církev, jak samotné řádové sestry a chovanky ústavu i jak jim můžeme rozumět dnes. Materiál čte několikrát, v různých vrstvách, řezech, kontextech, ohledává jej antropologicky poučeným pohledem dokumentaristky, která si všímá i toho, co v materiálu není, co chybí, co je zamlčováno. Snaží se propojit charitativní pojetí péče realizované řádovými sestrami s pohledem disability studies, "emancipující lidi s intelektuální či psychickou jinakostí v přiznání jejich autonomie a vlastní agendy". Promýšlí možné konstrukce reality, které klentnický materiál nabízí.

Kromě filmů využívá i další archivní materiály - kroniku ústavu, obsáhlou sbírku fotografií a diapositivů z ústavu, pořídila hloubkové rozhovory s řádovými sestrami z Klentnice i tehdejšími klientkami ústavu. Poučeně pracuje i s množstvím odborné literatury z oblasti disability studies, sociologie, kulturologie i filmové teorie zaměřené na archivní studia. Na výzkumné otázky (jak se do nalezených materiálů propisuje to, že jejich kontext tvoří ústav?) odpovídá mnohdy objevným způsobem, zaměřuje se na kritické čtení a analýzu nalezeného materiálu.

Strukturu textu, kterou Tereza dlouho hledala, považuji za velmi funkční, lze ji vnímat jako tvůrčí i výzkumné gesto zároveň. Klentnické filmy označuje jako specifickou odnož filmů rodinných a nabízí čtyři úběžníky jejich čtení skrze konstituční kapitoly práce: bydlet ve filmu, bydlet v řádu, bydlet v ústavu, bydlet v archivu. Tento princip umožňuje vhléd do příslušných institucionálních, dobových i sociálních kontextů a zároveň jejich prolínání, neboť jeden od druhého nelze oddělit. Nabízený „rastr“ se tak stává se aplikovatelným pro čtení a interpretaci nalezených filmů a využitelný i pro práci na absolventském filmu. Často si dává pečlivou práci dohledat v dobových archivech či rozhovorech konkrétní detaily související s hlavními tematickými oblastmi nalezených filmů, o něž opírá své čtení materiálu.

Zkoumání analogií mezi klentnickým materiálem a rodinnými filmy. Slovník, v němž záměrně akcentuje slova jako bydlení a rodina, odkazuje k problematizování ústavu jako domova svého druhu. Z práce i autorčina přemýšlení o absolventském filmu, vyvstává silné napětí mezi obrazy každodennosti pobytu v „totální instituci“ a pojetím natáčení jako péče, umožňující člověku být viděn. Podstatná je při tom situace několikerého vyloučení: ústav se nachází v bývalých Sudetech, na periferii zájmu. Mentálně postižené dívky byly vyloučené a izolované z tehdejší společnosti, stejně tak i řádové sestry. Filmy jsou ojedinělým svědectvím o pohledu žen na ženy. Řádové sestry byly podobně jako chovanky do ústavu odsunuty a ten se stal jejich společným domovem, který si musely do značné míry i samy vlastníma rukama postavit, jak filmy ukazují. Co už neukazují je fakt, na nějž upozorňuje autorka - že ústav po celou dobu jeho existence řídili výhradně muži.

Právě společnou, často tvrdou fyzickou práci žen, která zabírá značnou část natočeného materiálu, interpretuje autorka jako legitimizační praktiku, umožňující řádovým sestram upevňovat své místo ve vztahu ke komunistickému režimu. Podobně popisuje i konstruování reality specifické „jednoty“ skrze natáčení filmu – ve smyslu politickém, ve vztahu ke společnosti, která existenci ústavu nepřála. Zároveň vnímá nalezený materiál jako zprávu o blízkosti a intimitě, která se stává „gestem trvalosti a vyjádřením společné identity“. Autorka interpretuje proces natáčení jako vztahový, vždy odrážející vztah mezi filmující

a filmovanou osobou a čte nalezený materiál i jako svědectví o provázanosti vztahů uvnitř poměrně uzavřené a státem kontrolované instituce, kde kamera slouží jako „nástroj pro zaznamenání a následné sdílené zkušenosti“.

Uvědomuje si nutnost dalšího výzkumu, zejména perspektivy chovanek. V závěru zdůrazňuje potenciál nalezených filmů přehodnocovat minulost a v souladu s archivářem a teoretikem Prelingerem i jako možnost si „představovat a budovat reparativní krajiny“. V kontextu KDT považují tuto práci pro pečlivé studium primárních pramenů, analytický přístup, schopnost interpretace a práci s literaturou za nadstandardní a především využitelnou pro studenty, kteří se chtějí zabývat found footage, rodinným a archivním filmem.

Otázky a náměty k diskuzi při obhajobě:

Jak konkrétně uplatnit zkušenost s výzkumem materiálu (a jeho výstupy) v práci na absolventském filmu.

Doporučení práce k obhajobě:

Práci doporučuji k obhajobě.

Navrhovaná klasifikace: A

Datum vypracování posudku: 5.9. 2023

MgA. Lucie Králová, Ph.D.

.....

Jméno vedoucího práce

..... 5.9.2023.

(datum a podpis)